

УДК 378.046-021.68(477.84)«1967/1969»

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2024.2.10>

Володимир КИЦАК

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, вул. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, Україна, 46027 (Kitsak@tnpu.edu.ua)

Volodymyr KITSAK

PhD (History), Associate Professor at the Department of History of Ukraine, Archaeology, and Special Branches of Historical Sciences, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Kryvonosa, St., 2, Ukraine, 46027 (Kitsak@tnpu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7180-0588>

ВПЛИВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ІНСТИТУТУ УДОСКОНАЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТИ В ОБЛАСТІ (1967–1969 РР.)

Анотація. *Мета дослідження* – проаналізувати вплив Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів на розвиток і вдосконалення системи освіти в Тернопільській області упродовж 1967–1969 рр. Дослідити його вплив на професійне становлення педагогічних кадрів, впровадження методик викладання та організацію освітнього процесу. Визначити роль у підвищенні професійної компетентності учителів і вплив на якість освіти в регіоні. **Методологія дослідження.** У статті використовуються історико-педагогічний, системний та порівняльний методи. Зокрема, історико-педагогічний метод допомагає розглянути основні етапи діяльності Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (далі – ТІУКВ) упродовж 1967–1969 рр., виявити ключові аспекти його роботи в цей період, а також прослідкувати зміни в освітніх процесах області. Системний метод дозволяє аналізувати його діяльність як цілісну складову радянської системи освіти, що впливала на її функціонування в регіоні. Порівняльний метод використовувався для оцінки результатів роботи ТІУКВ, порівнюючи рівень кваліфікації педагогів та ефективність освітнього процесу до і після проведеного курсу підвищення кваліфікації. **Наукова новизна** дослідження полягає у виявленні та систематизації впливу ТІУКВ на освітній процес в області упродовж 1967–1969 рр. Здійснено комплексний аналіз діяльності освітньої структури з позицій історико-педагогічного підходу, що дозволяє оцінити її внесок у підвищення професійної компетентності учителів. У статті розкрито основні аспекти взаємодії ТІУКВ з місцевими органами освіти та педагогами, що сприяло розвитку інноваційних підходів у навчально-виховній діяльності. До наукового вжитку залучено архівні матеріали, які раніше не публікувалися. **Висновки.** ТІУКВ відіграв значну роль у розвитку освіти у Тернопільській області в 1967–1969 рр.

Ключові слова: Тернопільський інститут удосконалення кваліфікації вчителів, Тернопільська область, методисти, кадри, ідеологія.

THE INFLUENCE OF THE TERNOPIL INSTITUTE FOR THE IMPROVEMENT OF TEACHER QUALIFICATIONS ON THE FUNCTIONING OF EDUCATION IN THE REGION (1967–1969)

Abstract. *The purpose of the study* is to analyze the impact of the Ternopil Institute for the Improvement of Teacher Qualifications on the development and improvement of the education system in the Ternopil region during 1967–1969. To investigate its influence on the professional development of teaching staff, the implementation of teaching methods and the organization of the educational process. Determine the role in increasing the professional competence of teachers and the impact on the quality of education in the region. **Research methodology.** The article uses historical-pedagogical, systematic and comparative methods. In particular, the historical-pedagogical method helps to consider the main stages of activity of the Ternopil Institute for the Improvement of Teacher Qualifications (hereinafter – TIUKV) during 1967–1969, to identify key aspects of its work during this period, as well as to follow changes in the educational processes of the region. The system method allows analyzing its activity as an integral component of the Soviet education system, which influenced

its functioning in the region. The comparative method was used to evaluate the results of the TIUKV, comparing the level of qualifications of teachers and the effectiveness of the educational process before and after the training courses. The scientific novelty of the study consists in the identification and systematization of the influence of TIUKV on the educational process in the region during 1967–1969. A comprehensive analysis of the activity of the educational structure from the standpoint of the historical-pedagogical approach was carried out, which allows us to assess its contribution to improving the professional competence of teachers. The article reveals the main aspects of the interaction of TIUKV with local education authorities and teachers, which contributed to the development of innovative approaches in educational activities. Archival materials that have not been published before are involved in scientific use. Conclusions. TIUKV played a significant role in the development of education in the Ternopil region in 1967–1969.

Key words: Ternopil Institute for Teacher Qualification Improvement, Ternopil Region, methodologists, personnel, ideology.

Постановка проблеми. У другій половині 1960-х рр. система освіти в УРСР, зокрема в Тернопільській області, стикалася з викликами, пов'язаними з необхідністю підвищення якості викладання, впровадження нових методик навчання та підвищення кваліфікації педагогів. Відсутність ефективної підготовки учителів, у відповідності з тогочасними вимогами, стримувала розвиток навчально-виховних процесів, знижувала якість навчання учнів. Це викликало потребу у створенні спеціалізованих закладів, здатних забезпечити систематичне професійне вдосконалення учителів. ТІУКВ був одним із таких центрів, покликаних розв'язати окреслені завдання. Однак його вплив на освітню систему регіону недостатньо вивчений. Тому актуальною є проблема дослідження його ролі у підвищенні професійної компетентності педагогів і внеску в модернізацію й ефективність навчально-виховного процесу в Тернопільській області упродовж 1967–1969 рр.

Мета дослідження – проаналізувати вплив Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів на розвиток і вдосконалення системи освіти в Тернопільській області упродовж 1967–1969 рр. Дослідити його вплив на професійне становлення педагогічних кадрів, впровадження методик викладання та організацію освітнього процесу. Визначити роль у підвищенні професійної компетентності учителів і вплив на якість освіти в регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія інститутів післядипломної освіти викликає інтерес у науковців. Однак досліджень, пов'язаних із задекларованою проблематикою, на сьогодні практично не має. Дотичними до проблематики є дослідження Ганни Швед щодо нормативно-правового забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти УРСР у 60–70-х рр. ХХ ст. [1, с. 212–216]. Ірини Упатової про педагогічний кабінет як ланку в системі методичної роботи з молодими вчителями в 50-ті рр. ХХ ст. [2, с. 13–16]. Певний внесок у вивчення досліджуваної проблеми зробила і авториня статті, аналізуючи вплив партійності на формування кадрового потенціалу Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1961–1968 рр.) [3, с. 183–188], фінансову складову діяльності Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1966–1971 рр.) [4, с. 4–11] тощо. Джерельну базу статті складають матеріали фонду 2062 «Тернопільський обласний інститут удосконалення кваліфікації учителів підвідомчий Тернопільському обласному відділу народної освіти» Державного архіву Тернопільської області (далі – Держархів Тернопільської обл.) [5, арк. 15; 6, арк. 20; 7, арк. 41; 8, арк. 67; 9, арк. 71; 10, арк. 148; 11, арк. 9; 12, арк. 19].

Виклад основного матеріалу дослідження. Упродовж 1967–1969 рр. українська система освіти, як і вся радянська освітня система, зазнавала змін, скерованих на підвищення якості навчання та посилення ідеологічного виховання. Тернопільська область, як частина західноукраїнського регіону, потребувала особливої уваги для адаптації місцевих освітян до

загальносоюзних стандартів та новітніх методик викладання. ТІУКВ відігравав ключову роль у цьому процесі, здійснюючи підвищення кваліфікації та перепідготовку вчителів, організовуючи курси, семінари й інші форми професійного навчання.

Для популяризації передового педагогічного досвіду в 1967 р. на засіданні ради ТІУКВ розглянуто, схвалено та рекомендовано для поширення досвід роботи учительки математики Чортківської середньої школи № 1 С. Дубини. Її методичні напрацювання використовувалися у методичних листах, на курсах підвищення кваліфікації, конференціях, семінарах та інших освітніх заходах [5, арк. 1–8]. У протоколі зібрання підкреслювалося, що заняття проводилися на високому рівні не лише з точки зору професійної майстерності, але й на ідейній основі, відповідно до принципів комуністичного виховання. Наведено приклади підвищення успішності учнів їх зацікавленості предметом. Особливо зазначалося, що учні виявляли інтерес до атеїстичного змісту під час уроків математики та позакласної роботи. Наприклад, члени математичного гуртка підготували матеріал для уроку алгебри в 8 класі на тему «Біквадратні рівняння», у якому йшлося про те, що в часи Середньовіччя Римо-Католицька Церква оголосила такі рівняння «таємницею богів», недоступною для людського розуму [5, арк. 5]. Ці ідеологічні підходи до навчання на уроках отримали високу оцінку та визнання серед педагогічної спільноти області.

Рада ТІУКВ працювала з освітніми організаціями на громадських засадах. Зокрема, було оцінено фаховий рівень Монастириського районного педагогічного кабінету, який також функціонував на добровільних засадах. Особливу увагу приділяли роботі з «педагогізації батьків», для яких проводили лекції та організовували тематичні виступи на радіо. Однак цей громадський кабінет не зміг надати ефективну допомогу вечірнім та очно-заочним школам. Загалом, за оцінкою ради, його діяльність відповідала високим освітнім стандартам, схваленню та рекомендації для поширення серед інших районних відділів освіти [5, арк. 9–15]. Останні відігравали важливу роль у наданні практичної допомоги молодим педагогам на місцях, забезпечуючи комунікацію з інспекторами районних відділів освіти, директорами та іншими відповідальними особами. Вони безпосередньо сприяли професійному розвитку молодих педагогів, надаючи їм підтримку під час їх практичної діяльності [2, с. 14–15]. Методисти на громадських засадах розпочали свою діяльність з 1964 р., після ухвалення положення про громадського методиста районних, міських та обласних відділів народної освіти, а також Міністерства освіти УРСР [1, с. 213].

Це сприяло активній роботі місцевих методичних кабінетів під керівництвом ТІУКВ, що здійснював координацію та коригував діяльність громадських методичних кабінетів. Про керівництво ТІУКВ методичними кабінетами свідчила постанова ради від 4 липня 1968 р. «Про стан підготовки до експериментальної перевірки нових програм і підручників для 1 класів у школах Чортківського району». У документі зазначалося, що працівники районного методичного кабінету О. Бегар та Г. Сорокопуд виявили інертність і пасивність у підвищенні науково-теоретичного рівня педагогічної підготовки учителів до навчання за новими програмами та проведення експериментальної роботи. Зокрема, було вказано на фіктивне документування роботи семінарів для учителів, організованих при методичному кабінеті. З метою виправлення ситуації, згаданих районних методистів зобов'язали вивчити кращий досвід роботи за новими програмами і експериментальними підручниками для 1–2 кл. Окрім того, вони мали розробити уроки з окремих тем з української мови та математики [6, арк. 3].

Одним із основних напрямків роботи ТІУКВ стало підвищення науково-теоретичного та методичного рівня педагогічних кадрів, узагальнення і популяризація передового педагогічного досвіду, подолання неуспішності та підвищення рівня знань, умінь і навичок учнів, а також забезпечення підпорядкування всіх шкільних і позашкільних заходів єдиним методичним підходом.

Так, курсовою підготовкою в 1967 р. охоплено 1934 працівники шкіл, дошкільних установ та позашкільних закладів. На курсах з відривом від виробництва навчалося 1095 осіб, на курсах без відриву – 434 особи, в університетах і лекторіях наукових і педагогічних знань – 405 осіб. Проведено 62 обласних, 38 районних та міжрайонних семінарів і семінарів-практикумів, якими було охоплено 3729 осіб [7, арк. 9]. Подано до Міністерства освіти УРСР кількість у 1405 осіб [8, арк. 11], що свідчило фальсифікацію даних. Подана цифра була сфальсифікована з метою створення видимості більшої кількості учасників курсів, ніж було насправді. Це свідчило про маніпуляції статистикою для покращення звітності у досягненні поставлених планових показників.

Натомість дані про курсову та семінарську перепідготовку вчителів та інших працівників народної освіти Тернопільської області за 1968 р., подані до управління кадрів Міністерства освіти УРСР із завищеною цифрою – 4441 особа [8, арк. 6]. Цей показник, ймовірно, також було сфальсифіковано для створення враження активного підвищення кваліфікації освітян, що насправді могло не відповідати реальному обсягу проведених навчань.

Така різка зміна кількісних показників проходження курсів перепідготовки освітян свідчила про штучне збільшення бюджетних витрат на їх відрядження. Прибуваючи на навчання, освітяни мали мати при собі посвідку про відрядження, довідку про розмір заробітної плати, завірену підписами та печаткою завідувача. Такий пакет документів гарантував їм відшкодування витрат, пов'язаних із поїздкою та перебуванням [8, арк. 46]. Однак завищені цифри створювали можливість для неправомірного використання коштів, виділених на перепідготовку, адже кожен зайвий учасник означав додаткове фінансування, яке, ймовірно, не використовувалося за призначенням.

Маємо інформацію збільшення кількісного складу працівників ТІУКВ, а також виділення додаткових державних коштів для забезпечення належного рівня функціонування цієї установи та проведення курсів підвищення кваліфікації для учителів [4, с. 4–10]. Тобто, збільшення штату працівників могло бути обґрунтованим з метою розширення освітніх послуг, однак, у поєднанні з фальсифікованими даними про кількість учасників курсів, це свідчило про нецільове використання коштів. Натомість додаткове фінансування, ймовірно, скеровувалося не тільки на забезпечення процесу навчання, а й могло створювати умови для завищення фінансових витрат установи.

Передусім це стосувалося роботи кабінету технічних засобів навчання, який на той час набув значної популярності та став важливою складовою навчального процесу. Зокрема, у 1967 р. дозволи демонстратора кінофільмів отримали 6454 особи, а відповідне навчання проходили ще 3092 особи. Окрім того, 1223 особи мали скласти відповідні іспити для підтвердження своїх знань і навичок [9, арк. 1–5]. Така активність свідчила про підвищений інтерес до використання технічних засобів у навчанні, однак, значні цифри знову викликали питання щодо достовірності даних та можливого завищення кількості учасників з метою збільшення бюджетних асигнувань.

У кабінеті технічних засобів навчання ТІУКВ працювало 19 осіб, серед яких 9 завідувачів кабінетами та 10 перевірників кінофільмів. Стаж роботи співробітників був різним: 8 осіб мали стаж до 5 років, ще 8 – понад 5 років, 7 – більше 10 років, і лише одна особа – понад 25 років. Із загальної кількості співробітників 12 були безпартійними [10, арк. 1–5]. Такий склад персоналу свідчить про певну різноманітність досвіду серед працівників, що могло бути як позитивом у передачі навичок, так і викликом через відсутність значної частини партійних членів, що на той час часто розглядалося як недолік у контексті кадрової політики.

Попри значний стаж роботи, методисти кабінету технічних засобів навчання допускали помилки, що викликало занепокоєння. Згідно зі звітом директора ТІУКВ, у методичному листі вжито незрозумілий вираз «Колони етилену», і навіть зміст цього формулювання залишався

неясним. Окрім цього, в окремих методичних листах було виявлено численні стилістичні, орфографічні та пунктуаційні помилки [7, арк. 9]. Такі недоліки свідчили про недостатню увагу до якості методичних матеріалів і вказували на незадовільний рівень підготовки методистів, що, своєю чергою, негативно впливало на навчальний процес та сприйняття технічного матеріалу користувачами.

Варто зазначити, що, незважаючи на те, що 30 педагогічних працівників ТІУКВ мали вищу освіту [11, арк. 3], граматичні помилки допускали усі. Це свідчило про загальні проблеми з мовною культурою та стандартизацією навчальних матеріалів, а також відсутністю належної перевірки і редагування документів перед їх поширенням. Така ситуація знижувати якість підготовки матеріалів та довіру до професійного рівня співробітників ТІУКВ, впливаючи на репутацію закладу та ефективність навчання.

Унаочнення матеріалу стало одним із найпопулярніших методів проведення тогочасного уроку того часу. Це свідчило про зростання потреби у висококваліфікованих спеціалістах, які навчали педагогів області використовувати технічні засоби навчання для підвищення ефективності викладання. Учителі все більше потребували професійної допомоги у впровадженні новітніх технологій в освітній процес, що ставало необхідним для покращення якості освіти та забезпечення наочності навчального матеріалу. Технічні засоби допомагали не лише зробити уроки цікавішими, а й сприяли кращому засвоєнню матеріалу учнями, що підвищувало загальний рівень викладання в регіоні.

У жовтні 1968 р. відзначено лекцію, прочитану на обласному семінарі вчителів біології на тему «Сучасне вчення про живу клітину», з якою виступив кандидат медичних наук І. Шуст. Учасники семінару мали можливість детально ознайомитися з найновішими досягненнями радянських та зарубіжних вчених у галузі дослідження живих клітин рослинних і тваринних організмів. Лектор поділився результатами власних досліджень біолого-хімічних процесів, що відбувалися у клітинах печінки, підкріпивши свої теоретичні положення і практичні висновки демонстрацією діафільмів, на яких були зафіксовані зміни в структурі клітин. Цей семінар став важливою подією для вчителів біології, адже надав не лише теоретичні знання, а й практичні матеріали для навчання [8, арк. 2].

Найкращі умови для роботи мала Товстенська фільмотека, яка обслуговувала школи Заліщицького та Борщівського районів. У цій фільмотеці були оснащені три кімнати: дві призначені для видачі, перегляду та ремонту кінофільмів, а одна найбільша – для фільмосховища. Також були добре облаштовані Бережанська, Зборівська та Кременецька фільмотеки. Приміщення Борщівської, Лановецької та Чортківської фільмотек складалися лише з однієї кімнати. Усе обладнання та інвентар цих фільмотек закуплено за рахунок коштів ТІУКВ. Однак фільмотеки, які почали функціонувати з 1963 р., такі, як-от: Зборівська та Гусятинська, ще не мали належного обладнання. Найбільша кількість кінофільмів зосереджувалася у фільмотеці ТІУКВ. Вона нараховувала 482 назви кінофільмів, 2334 копії, 64 назви кінофрагментів, 248 копій цих фрагментів, а також 65 кільцівок і 205 їх копій [10, арк. 6–9].

Незважаючи на значну кількість кінофільмів, які зберігалися у фільмотеці інституту, його директор А. Надал 10 липня 1968 р. констатував необхідність збільшення тиражування навчальних кінофільмів з української мови та літератури [10, арк. 147]. Це свідчило про те, що попри значну кількість наявних матеріалів, існувала потреба у додаткових навчальних фільмах, які б могли більш ефективно використовуватися в освітньому процесі. Збільшення тиражування таких фільмів було важливим кроком для покращення доступу до навчальних матеріалів та підвищення якості викладання української мови та літератури в школах.

Вдосконалення мережі та якості навчання освітян області підтверджувала добре налагоджена система підготовки педагогів, у якій важливу роль відігравав бібліотечний фонд

ТІУКВ. У 1967 р. цей фонд нараховував 31034 примірники книг. Серед них були видання з різних галузей знань: 5564 – з історії, суспільствознавства, філософії, педагогіки та психології; 6277 – з мовознавства і літературознавства; 4631 – з математики і фізики; 2448 – науково-технічної літератури; 2782 – з біології та хімії; 2593 – з мистецтвознавства; 974 – з фізкультури і спорту; 1891 – з географії та геології; 3331 – художньої літератури та 743 – іншої літератури. Окрім того, придбано 1466 примірників науково-теоретичної літератури, що сприяло забезпеченню педагогів необхідними ресурсами для підвищення їх кваліфікації та вдосконалення навчального процесу [10, арк. 7].

У 1968 р. бібліотечний фонд ТІУКВ становив 32 тис. книг, і хоча робота бібліотеки була орієнтована на відвідувачів, часто виникали проблеми з поверненням книг, а 20 примірників вивезено в інші області. Це спричинило необхідність покращення роботи бібліотеки. З цією метою прийнято постанову ТІУКВ від 30 вересня 1968 р. «Про роботу бібліотеки інституту удосконалення вчителів». У ній визначалася низка заходів для покращення діяльності бібліотеки, серед яких: систематизація та упорядкування каталогу і бібліографічного покажчика, оформлення постійно діючої виставки, а також укомплектування невеликих пересувних тематичних бібліотек для представників різних педагогічних категорій. Це мало на меті полегшити доступ до необхідних навчальних матеріалів і сприяти більш ефективному використанню бібліотечних ресурсів [6, арк. 7–8].

У проведенні курсової перепідготовки педагогів було задіяно наукові працівники з різних вузів. Зокрема, 59 осіб з університетів та інститутів Львова, Тернополя, Івано-Франківська, Кременця та Кам'янця-Подільського. Окрім того, до процесу залучалися представники Тернопільського обласного комітету партії (6 осіб) та обласного відділу народної освіти (25 осіб), працівники ТІУКВ (67 осіб). Участь у перепідготовці брали також 67 учителів, що свідчило про активну співпрацю різних освітніх установ для забезпечення високої якості курсової підготовки педагогів [6, арк. 11].

З 1967 р. у Тернопільській області розпочалася експериментальна робота, описана у доповідній записці колеги Міністерства освіти УРСР «Про хід експериментальної перевірки нових програм і підручників у школах м. Севастополя та Чортківського району Тернопільської області, а також про підготовку до переходу на нові навчальні програми у перших класах шкіл Кримської та Тернопільської області». Експеримент стартував із проведення місячних курсів для кращих учителів області (148 осіб), яких готували до керівництва постійно діючими семінарами на місцях. ТІУКВ розробив п'ятирічний план, який передбачав кількість освітян, охоплених курсами з відривом від виробництва на базі Чортківського педагогічного училища, а також через районні постійно діючі семінари без відриву від виробництва. Навчання проходило за програмою Міністерства освіти УРСР, розрахованою на 72 годи. Цей курс став важливим етапом підготовки педагогічних кадрів для впровадження нової навчальної програми, оскільки вже на 1969–1970 навчальному році усі перші класи мали розпочати навчання за новою програмою [12, арк. 1–17]. Як підсумок продуктивності, в останньому абзаці доповідної записки зазначено: «Ще не достатньо узагальнюється та розповсюджується Тернопільським обласним інститутом удосконалення кваліфікації вчителів досвід роботи кращих вчителів Чортківського району, де ведеться експериментальна перевірка» [12, арк. 19]. Це свідчило про те, що хоча експериментальна робота в районі була започаткована, досвід кращих учителів не був достатньо активно поширений серед інших педагогів області, що могло б значно підвищити ефективність впровадження нових програм навчання.

Збільшення штатного розпису ТІУКВ та укомплектування його професійними кадрами безпосередньо пов'язувалося зі збільшенням багатовекторності роботи методистів. Вони фіксували та затверджували на раді інституту передовий педагогічний досвід, що дозволяло

створювати ефективні стратегії для навчання педагогів. Методисти не тільки допомагали учителям перейти на нові навчальні програми з 1969–1970 навчального року, але й активно навчали їх, працюючи над вдосконаленням викладання в умовах змін.

Загалом, ТІУКВ тісно взаємодіяв з районними методичними кабінетами, що сприяло обміну досвідом і підвищенню ефективності роботи вчителів на місцях. Незважаючи на розбіжності у цифрах щодо кількості учителів, які проходили навчання, було очевидно, що загальна тенденція свідчила про збільшення слухачів курсів. Це вказувало на зростаючу потребу в підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, зважаючи на оновлення навчальних програм.

Висновки. Вплив ТІУКВ на функціонування освіти в області упродовж 1967–1969 рр. був значним та багатогранним. Інститут став важливим осередком професійного розвитку педагогічних працівників, активно сприяючи впровадженню нових програм у навчальний процес. Зростання кількості курсів перепідготовки, збільшення числа слухачів, а також вдосконалення бібліотечного фонду та матеріально-технічної бази інституту забезпечили високий рівень підготовки учителів. ТІУКВ, попри свою важливу роль у підвищенні кваліфікації педагогів, не був позбавлений певних недоліків, зокрема й у сфері статистичної звітності. Спостерігалися випадки зловживання зі статистичними даними, що впливали на реальну картину ефективності роботи інституту. Одним із основних проявів зловживань були суттєві розбіжності у цифрах щодо кількості педагогів, які проходили перепідготовку. Це свідчило про маніпулювання цифрами з метою демонстрації більшої ефективності роботи інституту перед вищими органами.

Звітність, зазвичай, не фіксувала проблем із матеріальним забезпеченням курсів, браком кваліфікованих інструкторів чи технічними труднощами, з якими стикалися педагогічні працівники. Наявні помилки в методичному забезпеченні і стилістичні неточності в документах, на які вказувалося в звітах, також свідчили про певні недоліки у веденні документації. Зловживання статистикою в діяльності ТІУКВ сприяло неточності в оцінці ефективності курсової перепідготовки та впровадження нових навчальних програм. Це також свідчило про наявність проблем із прозорістю та об'єктивністю в статистичному обліку освітніх ініціатив.

Одним з ключових елементів стало впровадження експериментальних програм у школах області, зокрема в Чортківському районі, де перевіряли нові методи викладання та підручники. Водночас, недостатнє узагальнення досвіду кращих педагогів і обмежена кількість семінарів для вчителів на місцях вказували на необхідність більшої ефективності в організації роботи. Система підготовки педагогів через курси перепідготовки, взаємодія з районними методичними кабінетами та активна участь науковців і методистів у навчальному процесі дозволили забезпечити сталі зміни в освітній діяльності. Проте, у деяких випадках спостерігалися проблеми з покращенням доступу до навчальних матеріалів та недостатньою кількістю висококваліфікованих кадрів, що затрудняло ефективне поширення нових педагогічних практик серед усіх учителів.

Література

1. Швед Г.В. Нормативно-правове забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти УРСР у 60–70-х рр. ХХ ст. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2020. Том 167. № 11. С. 212–216.
2. Упатова І.І. Педагогічний кабінет як ланка в системі методичної роботи з молодими вчителями в 50-ті роки ХХ століття. *Новий Колегіум*. 2013. № 1. С. 13–16.
3. Мартинів М.А. Вплив партійності на формування кадрового потенціалу Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1961–1968 рр.). *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід. Збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції, (Тернопіль, 17–18 травня 2024 р.)*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 183–188.
4. Мартинів М.А. Фінансова складова діяльності Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1966–1971 рр.). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник науко-*

вих праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2024. Вип. 71. Том 3. С. 4–11.

5. Держархів Тернопільської області. Ф. 2062. Оп.1. Спр.316. Арк.15.
6. Держархів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп. 1. Спр. 350. Арк.20.
7. Держархів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп. 1. Спр. 319. Арк.41.
8. Держархів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп. 1. Спр. 358. Арк.67.
9. Держархів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп. 1. Спр. 317. Арк.71.
10. Держархів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп. 1. Спр. 318. Арк.148.
11. Держархів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп. 1. Спр. 357. Арк.9.
12. Держархів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп. 1. Спр. 351. Арк.19.

References

1. Shved, H. V. (2020). Normatyvno-pravove zabezpechennia pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv doshkilnoi osvity URSR u 60–70-kh rr. KhKh st. [Regulatory and Legal Support for the Professional Development of Teachers of Preschool Education Institutions of the Ukrainian SSR in the 60s and 70s of the Twentieth Century.]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka*. Tom 167, № 11, S. 212–216. [in Ukrainian].
2. Upatova, I. I. (2013). Pedahohichni kabinet yak lanka v systemi metodychnoi roboty z molodymy vchyteliamy v 50-ti roky KhKh stolittia. [The Pedagogical Classroom as a Link in the System of Methodological Work with Young Teachers in the 50s of the Twentieth Century]. *Novyi Kolehium*. № 1, S. 13–16. [in Ukrainian].
3. Martyniv, M. A. (2024). Vplyv partiinosti na formuvannia kadrovoho potentsialu Ternopilskoho instytutu udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv (1961–1968 rr.). [The Influence of Party Affiliation on the Formation of the Personnel Potential of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers (1961–1968).]. *Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid. Zbirnyk tez VI Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii, (Ternopil, 17–18 travnia 2024 r.)*. Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka, S. 183–188. [in Ukrainian].
4. Martyniv, M. A. (2024). Finansova skladova diialnosti Ternopilskoho instytutu udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv (1966–1971 rr.). [The financial component of the activities of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers (1966–1971).]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Vyp. 71, Tom 3, S. 4–11. [in Ukrainian].
5. Derzharkhiv Ternopilskoi oblasti [Derzharchiv of the Ternopil region] F. 2062. Op. 1. Spr. 316. Ark. 15.
6. Derzharkhiv Ternopilskoi oblasti [Derzharchiv of the Ternopil region] F. 2062. Op. 1. Spr. 350. Ark. 20.
7. Derzharkhiv Ternopilskoi oblasti [Derzharchiv of the Ternopil region] F. 2062. Op. 1. Spr. 319. Ark. 41.
8. Derzharkhiv Ternopilskoi oblasti [Derzharchiv of the Ternopil region] F. 2062. Op. 1. Spr. 358. Ark. 67.
9. Derzharkhiv Ternopilskoi oblasti [Derzharchiv of the Ternopil region] F. 2062. Op. 1. Spr. 317. Ark. 71.
10. Derzharkhiv Ternopilskoi oblasti [Derzharchiv of the Ternopil region] F. 2062. Op. 1. Spr. 318. Ark. 148.
11. Derzharkhiv Ternopilskoi oblasti [Derzharchiv of the Ternopil region] F. 2062. Op. 1. Spr. 357. Ark. 9.
12. Derzharkhiv Ternopilskoi oblasti F. 2062. Op. 1. Spr. 351. Ark. 19.